

наданої гігантської американської допомоги. Що трапиться з українською перспективою, якщо Америка одвернеться від України? Зігнорує нашу правду. І яка ж вона, та українська правда? Не тільки для нас, а й для американців. І як її разом захистити? Тому важливо, щоб цей фільм своєчасно потрапив до американського глядача.

Прем'єра фільму збіглася з вступом на другий термін американського президента Дональда Трампа. І нікому в світі, думаю, не є так важливо, як українцям, щоб світла американська мрія – утвердження у світі справедливої демократії – не втопилася в московському політичному болоті, поритому чекістськими кротоми.

Під впливом цього фільму напливають болючі роздуми. А передусім: як на найвищому управлінському рівні безпомилково діяти, щоб згуртувати українську націю для її перемоги?

Усі ці роздуми породжує фільм під впливом емоцій, викликаних кульмінаційним моментом «Одного літа в Україні». Його назва ущільнює важку мить української історії до короткого відрізка часу. А тим самим надає цій історії символічного звучання. В епізоді перебігу реального окопного бою з його моторошним безпосереднім відчуттям воєнної реальності, образ самої війни вивершується символом найжорстокішої небезпеки. Здається, досі ще не був художній образ візуально виявлений так сильно саме засобами документального кіно. Його природа і неймовірна вибухова емоційна сила героїчного дійства – є, по суті, органічним процесом унікального мистецького відкриття. І це відкриття відбулося як естетичне явище.

Кожен мав би під впливом цього фільму зрозуміти свою особисту відповідальність. Особливо якщо ніколи сам не сидів у реальному окопі. Кожен слідчий і кожен суддя, який за чиєюсь вказівкою силкується, порушуючи закон, судити бойових генералів, мав би замислитися над тим, у якому світі ми всі опинилися. Унікальні зйомки фінальної частини фільму треба всім побачити, щоб нарешті остаточно втямити, що для кожного давно настав час «... усе чинити правильно».

То що ж буде з Україною? І що нам, українцям, треба робити, аби Україна вижила? Саме над цим спонукає фільм думати, шукати відповідь на ці питання.

Хто спроможний нині згуртувати українську громаду, духовно розтерзану московським ворогом та його тутешніми підпільними емісарами, щоб спільними зусиллями захистити спустошену, але поки живу українську душу? Понівечену вічним тотальним терором, що й досі прагне панувати на українській землі. Найбагатшій, але пограбованій чужими й місцевими злодіями. Хто об'єднає українців у непереможну силу для порятунку української державності?

Ясна річ, що утвердження української держави можливе лише за неминучої української перемоги над московським ворогом. І найголовніше: нація повинна нарешті зрозуміти приховану суть важкого історичного факту – спланованого ворогами на нашій землі державного хаосу. Трагічні наслідки цього хаосу, що опанував і жорстко терзає наше суспільство, поки належним чином неосмислені нацією. А перемагає лише свідома нація.

Дилема того, хто вижив.

«Під вулканом» Даміана Коцура

Яна Дудко

«Під вулканом» (Pod wulkanem)

Сценаристи Даміан Коцур, Марта Конаржевська

Режисер Даміан Коцур

Оператор Микита Кузьменко

Художник Олександра Марковська

Композитор Серж Авдєєв

Актори: Роман Луцький, Анастасія Карпенко,

Софія Березовська, Федір Пугачов

Продюсери: Агнєшка Ястржебська, Миколай Лізут,

Міхал Максим, Гжегож Слоньовський, Арій ван Гізен

Польща, 2024

Анастасія Карпенко, Роман Луцький, Софія Березовська, Федір Пугачов у фільмі «Під вулканом». Режисер Даміан Коцур. Польща, 2024.

Психологічна драма «Під вулканом» – другий фільм молодого режисера Даміана Коцура. Польська кіноакадемія визначила претендентом на цьогорічну премію «Оскар». Прем'єра стрічки відбулася на кінофестивалі у Торонто. Попередня картина автора, «Хліб і сіль», отримала спеціальну відзнаку журі у програмі «Горизонти» Венеційського кінофестивалю. Одна з ключових тем, яку Коцур осмислює, – дискримінація, людське відчуження та ізоляваність. Цього разу головними героями історії стала українська родина, яка зустріла початок повномасштабного вторгнення під час свого відпочинку за кордоном. Відпустка української родини на іспанському острові Тенерифе підходить до кінця. Роман (Роман Луцький), батько родини, ще хоче встигнути «розпочати день, як справжні іспанці» – з вина чи ігристого. Його нова дру-

жина Анастасія (Анастасія Карпенко) йому заперечує, бо вони можуть не встигнути на літак. Останні хвилини на пляжі донька Софія (Софія Березовська) проводить у нудному очікуванні повернення додому, поки її молодший брат, шестирічний Федір (Федір Пугачов) насолоджується дитинством. Атмосфера останнього дня на відпочинку пригнічується розмовами про можливу війну, в яку ніхто з дорослих не вірить. Завтра настає занадто швидко: туристи перетворюються на біженців.

Даміан Коцур – представник нового польського кіно, який у 40 років отримав достатній рівень довіри та визнання від польської кіноспільноти, щоб представляти країну у лонглісті «Оскара». Сценарій створював спільно з польською колегою Мартою Конаржевською, і хоча до розробки історії не докладалися українські автори, Коцуру вдалося створити правдиве та чутливе кіно.

Наріжним каменем фільмів режисера є розкриття певного виду суспільної нерівності та подальшої дискримінації через неї: расової, національної, релігійної чи інтелектуальної. Тому тема війни в Україні та українських біженців могла б стати доволі влучним варіантом, враховуючи сучасний соціально-політичний контекст. Наразі Польща є однією з трьох країн, де перебуває найбільше українців – і попит на дослідження цього питання «зсередини» існує. Проте Коцур хоче дистанціюватись та поговорити про людей, які стають заручниками обставин за межами воюючої країни. Сам режисер зазначав, що не має морального права говорити про війну, тому що він її не переживає. Але водночас Коцур **поділяв** те почуття безпорадності, що і його герої, перебуваючи в безпечному місці, коли почалося повномасштабне вторгнення.

За одну ніч головні герої фільму опиняються у зовсім іншому світі, не змінюючи локації. Події 24 лютого 2022 року докорінно перелаштовують нормальне сприйняття реальності. Вимушена відпустка не має кінцевого терміну, тож родина перебуває у курортному режимі життя: на острові у них немає роботи, побутових справ та знайомих людей поруч. Попри війну в Україні та спричинені нею руйнування внутрішніх світів героїв, зовнішній світ продовжує жити. Люди з інших країн продовжують ходити на готельні вечірки, радіти, сміятись та жити нормальним життям. Саме на цій невідповідності зовнішніх і внутрішніх обставин будується основний конфлікт картини.

На тлі загального напруження, між членами родини відбуваються мікроконфлікти у різних епізодах. Втома, невизначеність майбутнього та абсурдна світова несправедливість часто змушують героїв забувати про те, що родина – це єдина стабільна опора, яку вони зараз мають. У спробах сховатися від реальності Роман планує подорож, яка більше нагадує шоу на виживання, а Настя топить у воді телефон своєї падчерики, завдяки якому та підтримувала контакт із найбільш реальним з усіх київським світом.

Софія ж проживає цей досвід інакше: початок повномасштабної війни пришвидшує її дорослішання. Ще на початку історії помітно, що вона доволі розсудлива, виважена та спокійна. Але після 24 лютого ці риси лише

посилюються, а підлітковий протест Софії часто виглядає раціональнішим за інфантилізм та надмірну емоційність дорослих. Попри свою виражену інтроверсію, вона знайомиться з африканським біженцем Майком. Під час однієї з їхніх зустрічей між підлітками відбувається діалог, що слугує ключем до фільму. Майк згадує фільм «Титанік» і каже, що головну роль там виконав Бред Пітт. Софія починає з ним сперечатись, бо точно знає, що Джека зіграв Леонардо Ді Капріо. Її друг відповідає, що вони дивилися один і той самий фільм, проте різними очима. Коцур не випадково влітає в оповідь біженців з інших країн, щоб створити універсальне висловлювання про різність, але вартісність кожної трагедії. Те, що головною героїнею є Софія, засвідчує і візуальна мова фільму. Камера Микити Кузьменка фокусується саме на ній у сценах, де присутня вся родина. Оператор «Живої ватри», «Памфіра» та кліпів американських зірок – Гаррі Стайлса, Cardi B, Doja Cat, The Weekend та Post Malone, створює яскраве та насичене кольором зображення острова, яке сильно контрастує з тематикою та минулим фільмом режисера. У «Під вулканом» відчувається динаміка, хоч сюжет і будується через ситуативні стрибки напруження між членами родини – від конфлікту до конфлікту. Кузьменко посилює тривожний стан героїв завдяки використанню ручної камери, а відчуття ізоляваності передає через загальні плани.

Темою, до якої режисер постійно повертається, залишається музика. У світі Коцура вона стає медіумом, що дає можливість поговорити про речі, яким не існує словникового еквівалента. Колективний спів пісні «Намалой мені ніч» Мирослава Скорика знову об'єднує родину, а розмова між батьком і донькою, якої потребували **обидва**, зав'язується через обговорення музичних смаків одне одного. Для того, щоб підкреслити багатонаціональність Тенерифе, зумовлену постійною присутністю туристів, Коцур використовує прийом багатоголосся без додаткового перекладу. Проте мовний бар'єр тут долається просто – завдяки пісні. У «Під вулканом» Коцур фіксує стан загальної розгубленості, який на початку вторгнення переживали не тільки українці, а й світова спільнота. Через історію української родини режисер транслює загальний стан Європи, яка не має прямого воєнного досвіду, але опиняється під вулканом, що ось-ось почне вивергатись. Фокус на конвенційній родині білих людей робить цю історію доступною та зрозумілою навіть для найбільш консервативних представників західного суспільства. «Під вулканом» також ілюструє невідповідність суспільства до подій великої війни, проте й говорить про його здатність швидко мобілізуватись та прийняти правильне рішення.

Даміан Коцур продовжить досліджувати тему мігрантів у своєму наступному проекті «La Manche». Стрічка присвячена подіям на польсько-білоруському кордоні, які раніше висвітлювала Агнешка Голланд у своєму скандальному фільмі «Зелений кордон». Чи новий фільм закріпить за Коцуrom імідж режисера **п** ригнічених та нещасних – дізнаємося в наступних сезонах.